Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asia: Työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskeva lainsäädäntö

Viite: HE 86/2026 vp

Sivista kannattaa lakiesityksen tavoitteita parantaa opiskelumahdollisuuksia työttömyysturvalla

Työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa suoritettavilla avoimilla yliopisto-opinnoilla ja avoimilla ammattikorkeakouluopinnoilla ei olisi jatkossa vaikutusta työttömyysturvaoikeuteen, jos työnhakija on täyttänyt 25 vuotta.

Sivista pitää hyvänä, että 25 vuotta täyttäneiden työttömien korkeakoulutasoisia opiskelumahdollisuuksia parannetaan ja työttömyysetuuden saamisen edellytyksiin liittyvää hallinnollista taakkaa vähennetään. Lakiesitys osaltaan edistää Suomen tavoitetta nostaa koulutustasoa nopeuttamalla valmistumista korkeakoulusta, jos avoimen opinnot hyödynnetään myöhemmin osaksi tutkintoa. Esitys edistää työnhakijoiden mahdollisuuksia työllistyä ja pidentää työuraa.

Mahdollisuus aiempiin koulutustarpeeseen perustuviin omaehtoisiin opintoihin lakkautettaisiin – kotoutujien opiskelumahdollisuudet on silti turvattava

Esityksellä muutettaisiin työttömyysetuudella (ja aiemmin myös koulutuspäivärahalla) tuettuja ns. omaehtoisia opintoja. Koska jatkossa avoimia korkeakouluopintoja voisi opiskella ilman vaikutuksia työttömyysturvaan, vaihtoehtoinen todettuun koulutustarpeeseen perustuva mahdollisuus omaehtoisista avoimista korkeakouluopinnoista työttömyysetuudella poistettaisiin. Myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan alle 25-vuotiailla kotoutuja-asiakkailla on ollut mahdollisuus opiskella avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuudella ja saada kulukorvausta. Tätä mahdollisuutta ei jatkossa olisi, koska myöskään muilla alle 25-vuotiailla vastaavaa mahdollisuutta ei olisi. Kuitenkin 25 vuotta täyttäneet kotoutujat voisivat opiskella avoimia korkeakouluopintoja ilman vaikutusta työttömyysturvaan ja alle 25-vuotiaat kotoutujat voisivat jatkossa rajatummin hyödyntää avoimen opintoja kuten muutkin. Lakiesitys on tässä yhdenvertainen. Se myös jopa parantaa 25 vuotta täyttäneiden kotoutujien mahdollisuuksia opiskella.

Sivista kuitenkin pitää tärkeänä, että erityisesti nuorille kotoutujille voitaisiin muilla tavoin turvata mahdollisuus laadukkaisiin kieli- ja muihin opintoihin sekä opinto-ohjaukseen, jotka edistävät mahdollisuutta päästä kiinni korkeakouluopintoihin ja/tai edistävät työllistymistä. Tällä hetkellä eduskuntakäsittelyssä oleva hallituksen esitys kotoutumispalvelujen uudistamiseksi (HE 74/2026 vp)

heikentää monin tavoin laadukkaan kotoutumiskoulutuksen saatavuutta, kuten Sivistysala ry on lausunnoissaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle sekä sivistysvaliokunnalle tuonut esiin.

Erillisopinnot pitäisi rinnastaa avoimen opintoihin

Sivista huomauttaa, että yliopistolain 7§:n mukaan yliopistot voivat järjestää tutkintokoulutuksen lisäksi myös *erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, **avoimena yliopisto-opetuksena tai muutoin erillisinä opintoina** sekä muuta täydennyskoulutusta*. Ammattikorkeakoululain 10§:n *mukaan "Ammattikorkeakoulu voi järjestää myös erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, **avoimena ammattikorkeakouluopetuksena tai muutoin erillisinä opintoina** sekä muuta täydennyskoulutusta"*.

Sivistan mielestä erillisopinnot tulee rinnastaa avoimen opintoihin. Ns. erillisopinnot vastaavat avoimen korkeakoulun opintoja, vaikka henkilö hakeutuukin opintoihin toista hallinnollista reittiä. Henkilö hakee oikeutta hänelle tarpeellisiin opintoihin ja yliopisto/korkeakoulu arvioi tapauskohtaisesti, myönnetäänkö oikeus. Erillisopinnot mahdollistavat avoimien opintojen tavoin opintojen tarjoamisen niille, joilla ei ole voimassa olevaa opinto-oikeutta. Erillisopinnot ovat tavoitteiltaan sekä toteutukseltaan samankaltaisia kuin avoimen korkeakouluopinnot. Erillisopintoja järjestetään mm. *Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus JOTPA:n* rahoittamana mahdollistamaan erillisopintoja aloille, joilla tarvitaan elinkeinopoliittisista syistä nopeasti uutta osaamista (esim. tietyt tekniset alat). Erillisopinnot tarjoavat vastaavan mahdollisuuden edistää työllistymistä ja pitempää työuraa kuin avoimet opinnot. Jos laki ei huomioi erillisopinto-oikeudella suoritettavia samansisältöisiä opintoja, syntyy **perusteetonta eriarvoisuutta samankaltaisten opiskelijoiden välillä hallinnollisen kysymyksen vuoksi** ("avoin" vs. "erillisopinto-oikeus").

Uudistamisessa tulisi huomioida valmistelussa olevan avoimen korkeakoulun setelikokeilun tavoitteet

Lakiesityksessä on tarkoitus varmistaa, että nuorten päätoimisten opintojen tukimuotona on jatkossakin opintotuki. Tarkoitus on estää se, että alle 25-vuotiaat suorittaisivat avoimen opintoja työttömyysturvalla, jolloin valtion työttömyysturvakustannukset kasvaisivat esityksen mukaan merkittävästi.

Samanaikaisesti valmistellaan 30 opintopisteen seteliä avoimiin korkeakouluopintoihin niille nuorille (alle 29-vuotiaille), jotka jäävät korkeakouluhauissa ilman opiskelupaikkaa (VN/2166/2026). Noin 20 000 uutta ylioppilasta jää ilman välitöntä jatko-opiskelupaikkaa vuosittain. Setelin tarkoituksena on mahdollistaa opintojen aloittaminen heti, vaikka tutkinto-opiskelupaikka ei avautuisikaan ensimmäisellä hakukerralla.

Sivista toteaa, että uudet ylioppilaat ovat pääsääntöisesti alle 25-vuotiaita, ja osa heistä jää toisen asteen opintojen jälkeen työttömiksi. Alle 25-vuotiailla työttömillä nuorilla ei olisi kuitenkaan oikeutta suorittaa vapaasti avoimen opintoja kuten 25 vuotta täyttäneillä, vaikka heillä olisi siihen käytettävissään valtion tarjoama 30 op avoimen seteli.

Työttömyysturvalain uudistamisessa tulisi huomioida valmistelussa olevan avoimen korkeakoulun setelikokeilun tavoitteet.

Helsingissä 19.5.2026

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Paula Tuovinen, asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
paula.tuovinen@sivista.fi, puh. 040 583 8549